

Lars Råmunddal

ENHETSMENIGHETEN

Noen refleksjoner til menighetsforståelsen i Det Norske Misjonsforbund¹

Bidrag til boken Bibel og vekkelse. Festskrift til Ingulf Diesen på hans 70-årsdag 26. November 1998. Akademisk Fagforlag

Hva er en misjonsforbundsmenighet? Spørsmålet kan være betimelig i en tid der spørsmålet om identitet og klarhet har høy prioritet. Man kan stille seg selv spørsmålet om hva grunnen kan være til vår tids søkning etter identitet, også etter det vi kan kalle konfesjonell identitet. Her vil vi peke på et par tre faktorer som kan ha betydning i denne sammenheng.

For det første er det vel slik at hver ny generasjon må stille sine egne spørsmål om hvem de er og hva de skal stå for. I Misjonsforbundet er vi nå inne i den prosessen at det vi kan kalle vekkelsesgenerasjonen er på veg ut og nye generasjoner, som mangler bakgrunn i 30- og 40-åras vekkelser, i stor grad har overtatt styring og ledelse. Selvfølgelig er det naturlig at de som tilhører denne nye ledergenerasjonen må stille spørsmål om hva røttene er, hva man skal tro på og hva man skal arbeide for.

For det andre er det klart at DNM pr i dag står overfor en del problemer som har sin bakgrunn i noe forskjellig forståelse av de grunnleggende prinsipper som vi bygger på som fri-menighetssamfunn og enhetsbevegelse. Selv om uenigheten ofte går på noe ulike betoning-er, gjør det allikevel at den historisk beskrivende søkning etter identitet er blitt mer aktuell enn for få tiår tilbake.

For det tredje møter også Misjonsforbundet en rekke utfordringer i dag - som tvinger fram refleksjon og arbeid med identitetsspørsmålene. Her kan bare nevnes hvordan de "nye" enhetskristne i den karismatiske leir, som i kraft av sin eksistens, utfordrer enhetskristne i Misjonsforbundet til å stille spørsmålet om hva det misjonsforbundske menighetssyn og enhetssyn egentlig står for.

Menighetssyn og enhetssyn går knapt an å skille, når man skal trenge inn i den misjonsforbundske identitet. Her er vi også ved kjernen i hva vi i denne artikkelen skal ta opp. Tre

¹ Denne teksten ble først offentliggjort i Ansgarskolens fagtidsskrift SIRKEL, nr 2/1985. Tittelen den gangen var: Enhetsmenigheten. Menighetssynet i Det Norske misjonsforbund. Denne utgaven har svært mye til felles med førsteutgaven, men noe av stoffet er omstrukturert og en del synspunkter er utdypet. Bidraget vil også vise at Ingulf Diesens historiske arbeider er av stor betydning når det gjelder forståelse av Misjonsforbundets røtter og profil. Dette er også grunnen til at Diesens arbeider ofte blir sitert.

spørsmål vil lede oss i denne gjennomgangen av hva som særpreger det misjonsforbundske menighetssyn:

1. Hvilke historiske røtter har det misjonsforbundske menighetssyn? Skal vi arbeide med spørsmålet om identitet, er det klart at spørsmålet om røtter og opprinnelse blir viktig. Man må også gå ut fra at en bestemt historisk tilblivelse av en bevegelse eller et kirkesamfunn har gitt en bestemt form og en del prinsipper som det vil være viktig å bli bevisst på.
2. Hva kan sies å være det karakteristiske for misjonsforbundsmenigheten? Med andre ord: Hvordan blir de grunnleggende prinsipper praktisert? Hva er de karakteristiske kjennetegnene (særpreget) ved misjonsforbundsmenigheten i dag?
3. Hvilken bibelsk relasjon står det misjonsforbundske menighetssyn i? Spesielt for en bevegelse som står i en tradisjon der det "å være bibelsk" er fremtredende, vil dette spørsmålet være av stor betydning.

I MISJONSFORBUNDSMENIGHETENS DOBBELTE ARV

Misjonsforbundsmenigheten er på mange måter produkt av sin tid. Den er en frukt av konkrete historiske begivenheter og strømninger. Og det er spesielt to historiske bevegelser som har gitt misjonsforbundsmenigheten dens særpregede form; nemlig lammersbevegelsen² og fransonvekkelsen³. Vårt spørsmål her må bli på hvilke områder disse bevegelsene har vært formgivende for menighetssynet.

Frimenighetsarven

Fra lammersvekkelsen har Misjonsforbundet arvet frimenighetsprinsippene. Ingulf Diesen sier om dette:

"Kirkeorganisatorisk sett er lammersbevegelsen det første framstått av kongregasjonalisme på norsk jord. Men som i andre land fant de frie selvstendige menighetene etter hvert frem til en samarbeidsform i et fellesskap om kulminerte i omorganiseringen til Det norske Misjonsforbund i 1884."⁴

Historiske kongregasjonalistkirker har vi jo ikke i Skandinavia, men vi har en sterk frimenighetsbevegelse som bygger på de kongregasjonalistiske ordningsprinsippene. Lammersbeve-

² Med presten Gustav Adolph Lammers (1802-1878) startet det på 1840-tallet en vekkelse i Skiensområdet som fikk store ringvirkninger. Lammers ble etter hvert som vekkelsen gikk fram mer og mer skeptisk til statskirken, noe som resulterte i at han i 1856 gikk av som sogneprest og meldte seg ut av statskirken. Han stiftet deretter landets første frimenighet "Den frie apostoliske christelige Menighed i Skien". Frie menigheter av denne typen spredte seg deretter over store deler av landet, noe I. Diesen gjør utførlig rede for i sin bok *Veiryddere*.

³ Den svensk-amerikanske vekkelsespredikanten Fredrik Franson kom i 1883 til Kristiania frie Menighed og Missionsforening (i dag Betlehem Misjonsmenighet), og vekkelsen startet umiddelbart. Deretter reiste Franson i flere av Lammers-menighetene over hele landet. Over alt ble det vekkelse, men også motstand - særlig pga den spesielle ettermøtestilen Franson hadde med seg fra Amerika. I 1884 møttes representanter fra de frie menighetene som også Franson hadde reist i. De stiftet da en noe fastere organisasjon rundt det fellesarbeidet som ble drevet i disse menighetene, og Det norske Misjonsforbund ble navnet. DNM er derfor også en direkte fortsettelse av de lammerske frimenighetene, jf også til dette I. Diesen: *Veiryddere*, s. 184ff.

⁴ Se I. Diesen: *Veiryddere*, s 262.

gelsen var også på mange måter veirydderen, forløperen og inspirasjonskilden for flere frikirker i Norge.⁵

Nå er det ikke vanskelig med bakgrunn i lammersbevegelsen og frimenighetssamfunnenes tilblivelseshistorie å skille ut frimenighetens bærende prinsipper.⁶

1. Separasjons-prinsippet.

Helt sentralt for frimenighetene til alle tider, faktisk helt tilbake til oldkirken⁷, har vært at Guds menighet skal være skilt (separert) fra den verdslige stat. Statskirkeordningen forkastes derfor som en ordning som kan forsvares ut fra Skriften.

Dette prinsippet avgrenser altså frimenigheten både i forhold til statskirken og innenkirkelige foreningsdannelser. De kirkelige organisasjonene faller utenfor fordi hensikten her ikke i første omgang er å danne egne (separate) menigheter, men heller å tjene spesialiseringen av kirkelige arbeidsoppgaver.

2. Frimenighets-prinsippet.

Frimenigheten vil altså være fri i forhold til staten, men den vil også være fri i forhold til andre former for autoritativt kirkestyre. Dette gjelder både den episkopale ordning, som f eks hos Metodistene og den presbyterianske eller synodale som f eks i Den Evangelisk Lutherske Frikirke. Idealet er altså at den enkelte lokale menighet ikke skal ha noen form for autoritativ overbygning - utenom Kristus. Lokalmenigheten skal være selvstendig og selvstyrt.

Denne ordningsforståelsen har altså fått navnet kongregasjonalisme, etter det latinske ordet – kongregatio, som betyr forsamling eller menighet. Slik kan en si at frimenighetsprinsippet avgrenser ordningsforståelsen fra en del andre frikirkelige forfatningsformer.

3. Tilslutnings-prinsippet.

Historisk sett har et sentralt punkt for frimenighetene vært den frivillige tilslutning av troende i den lokale menighet. Bak dette prinsipp ser vi også (selvfølgelig) den statskirkelige situasjon - med den "automatiske" medlemsinnlemmelse. Dette har kongregasjonalister og andre frikirkelige til alle tider reagert kraftig mot.

I tilslutningsprinsippet ligger også en "fast medlemsordning" - på den måten at troende mennesker slutter seg (frivillig) til en lokale menighet. Og ytre sett er det og denne tilslutningen som danner menigheten.

Dette prinsippet avgrenser frimenigheten i forhold til friere eller løsere sammenslutninger, foreninger og grupper. her kan vi f eks nevne kvekerne som representanter for et rent spirituelt fellesskap uten de menighetskonstituerende faktorer som her er nevnt. De siste års hurtig framvokste kristne fellesskap av mer karismatisk karakter, kan også være fristende å plassere her. Det er også klart at tilslutnings-prinsippet avgrenser i forhold til mer interkon-

⁵ Til dette, se I. Diesen: Veiryddere, s 277.

⁶ Jf L. Råmunddal, Etter nytestamentlig mønster, s 25-26ff.

⁷ Jf G. Westin: Frikirkenes historie, s 9ff.

fesjonelle arbeidsfellesskap som f eks Frelsesarmeen, fordi vi her ikke finner den klare menighetsmålsetning.⁸

Frimenighetsbevegelsens menighetsteologi

I disse - i stor grad historisk fargede - prinsippene, ligger også en del av frimenighetenes menighetsteologi gjemt. Vi skal her ta med de mest sentrale punktene i denne.⁹

1) På sett å vis er det slik at lokalmenighet/universalmenighets-tenkningen har avløst kirke-tenkningen i frimenighetsteologien. Frimenighetsbevegelsen er jo historisk sett egentlig en anti-kirke-bevegelse. Når frimenighetsprinsippet skal forsvares teologisk, bruker man det nytestamentlige og greske ordet for menighet/forsamling - "ekklesia". I NT brukes nemlig dette begrepet dels om den lokale forsamling (hus, sted eller by) og dels om den universelle (dvs. alle de troende), og aldri om en konfesjonell kirkestørrelse.

2) Videre understrekes det i frimenighetsteologien at den lokale forsamling av troende er en menighet som "har det hele", dvs. løftene som er gitt den universale menighet gjelder også den lokale. Den lokale forsamling representerer også den universale på det enkelte sted menigheten framtrer. Dette bekreftes av den paulinske lære om menigheten som Kristi legeme. Den lokale menighet er også direkte underlagt Kristus som hode for legemet.

Menighetens selvstyre (autonomi) har også sin teologiske hovedbegrunnelse i nettopp dette forhold. Selv om de ulike frimenighetssamfunnene i Norge betoner noe forskjellig hva det er som konstituerer menigheten (som: tro, dåp, medlemspakt, osv), er det klart at tilslutningsprinsippet i seg selv tilsier at det er troen som "konstituerer" menigheten. Men i menighetsteologien i en del av disse samfunnene kan en også finne uttrykt at dette kun er en "ytre" beskrivelse av saken: Egentlig er det Herren ved sin Ånd som danner eller skaper menigheten. Og det er Kristi eget nærvær midt i sin menighet som er den egentlige menighetskonstituerende faktor.

3) Endelig må vi få med at til den kongregasjonalistiske menighetens vesen hører også at den vil være en konsekvent gjennomføring av tanken om det alminnelige prestedømme. Dette har konsekvenser for synet på tjenestene. Enhver kristen har rett til å forkynne Guds ord og til å forvalte sakramentene. Det som er avgjørende, er at en er kalt av menigheten til å gjøre det.

Hvert enkelt medlem har også rett og plikt til å være medbestemmende i menigheten, noe som i praksis skjer i menighetsmøtet. Den demokratiske medbestemmelsesrett har også sin egentlige begrunnelse i det alminnelige prestedømme. Men også ordene om å ha samme sinn og bevare Åndens enhet blir tolket til støtte for en demokratisk styreform.¹⁰

⁸ Vi har imidlertid de siste årene sett at Frelsesarmeen i Norge har arbeidet med sin identitet. Dersom jeg ikke er helt galt orientert, ser det også ut til at utviklingen går mot en sterkere grad av menighetsidentitet.

⁹ Jf Etter nytestamentlig mønster, s 67ff.

¹⁰ Jf J. Christensen: Vår kristne tro, s 146-147, som har en bibelteologisk "bevisførsel" for demokratisk menighetsstyre.

I denne gjennomgåelsen av de grunnleggende prinsipper og bærende grunntanker i frimenighetsbevegelsen og -teologien, har vi lagt vekt på det som må sies å være fellesstoff. Det ville imidlertid ikke være vanskelig å peke på forskjeller både historisk, organisatorisk og teologisk mellom de forskjellige typer frimenigheter og frimenighetssamfunn.¹¹ Dette siste må vi av plasshensyn utelate. Imidlertid vil det være viktig her å trekke fram noe av det som skiller Misjonsforbundet noe fra andre; nemlig det særegne enhetssynet.

Enhetsarven.

Historisk sett er det vanskelig å avgjøre om den første delen av DNMs motto "Guds barns enhet - synderes frelse" - stammer fra fransonevangeliseringenens første tid, eller om det har vært i bruk i de "gamle" lammersmenighetene.¹² Det som imidlertid er helt klart, er at Fredrik Franson har uttalt at den store vekkelsen han opplevde i Norge var utenkelig uten de lammerske menighetenes helt usekteriske innstilling og banebrytende frie arbeid. Forholdene lå med andre ord til rette i de lammerske frimenighetene for det enhetssynet som Franson stor for.

Den svensk-amerikanske vekkelsesevangelisten Fredrik Fransons besøk i Norge og de lammerske frimenighetene kom til å bety at et nytt avsnitt i disse menighetenes historie hadde begynt. Vekkelsen og fornyelsen kom, og i dens fotspor ble også omorganiseringen av lammersmenighetene til Det Norske Misjonsforbund drevet fram. Også når det gjaldt selve menighetssynet og enhetsforståelsen, kom Franson til å bli formgivende. Her vi derfor gi en kort innføring i det fransonske enhetssynet.¹³

1) Den fransonske enhetsforståelsen var i prinsippet bibelsk-ideell. Selve grunnmotivet for ham var det bibelske menighetssynet med rom for alle som var levende kristne. Franson forstod Bibelens lære om Guds barns enhet som en hovedlærdom som både menighetssyn og evangeliseringssyn må innordnes i.

2) Dessuten har den fransonske enhetsforståelsen et praktisk evangeliserende sikte. Ved sitt første besøk i Norge i 1883 talte Franson over temaet "Ta steinen bort" ut fra Joh 11,39. Den første stien som må ruller vekk før vekkelsen kunne starte, var etter Fransons mening "partiskhetens stein". Slik understreket Franson at Guds barns enhet var en slags "betingelse" for at vekkelsen kunne komme. Og dette kan man jo si stemmer med Joh 17,21 der Jesus ber om de troendes enhet – for at verden skal tro! I forlengelsen av enhetsbetoningen, lå det også hos Franson en klar appell om at de frie kristne skulle samle seg i frie foreninger for at de skulle bli effektive i evangeliseringsarbeidet.

3) Endelig kan det sies at den fransonske enhetsforståelsen var menighetsrettet. Alle nyomvendte skulle inn i et menighetsfelleskap på bibelsk grunn, og enheten skulle på menighetsplan omfatte alle som var født på ny. Her skulle også etter Fransons mening statskirke-

¹¹ Til dette, se Etter nytestamentlig mønster, s 29ff.

¹² Til dette jf I. Diesen: Veien videre, s 34ff.

¹³ Som en mer utføring innføring i dette, jf I. Diesen, Veien videre, s 16ff og 34ff.

medlemmer som var frelst være med, og medlemmene skulle stilles fritt i såkalte “kirkelige spørsmål”.

Så langt det fransonske enhetssynet i denne omgang.

Vi har altså talt om den misjonsforbundske arv i form at frimenighetsprinsipper og en bestemt enhetsforståelse. Selvfølgelig er dette ikke hele arven, selv om det må kunne sies å være de viktigste byggsteinene i det misjonsforbundske menighetssyn. Som arvtakere etter Lammers og Franson, kunne det imidlertid være like relevant å tale om “vekkelsesarven”. Men vi nøyer oss her imidlertid med å fastslå at vekkelsen ligger som en historisk forutsetning for både for den misjonsforbundske frimenighetsforståelsen og for praktiserinen av den fransonske enhetstanken.

II MISJONSFORBUNDSMENIGHETEN SOM ENHETSMENIGHETEN

Fra å peke på noen av de historiske røttene bak det misjonsforbundske menighetssyn, går vi videre til å spørre om hva som i dag kan sies å være det karakteristiske for misjonsforbundets menighetsforståelse og praksis.

“Enhetsmenigheten”

Syntesen av frimenighetsarven og enhetsarven kan sies å være - *enhetsmenigheten*. Vi lar altså dette begrepet fange inn de to foran beskrevne hovedkomponentene i det misjonsforbundske menighetssyn. Innledningsvis kan det være behov for en presisering når det gjelder forståelsen av hva vi legger i begrepet og i forståelsen av “vår dobbelte” arv:

“Enhetsmenigheten” - i bestemt form, er her valgt som karakteriserende samlebetegnelse på det misjonsforbundske menighetssyn. I denne bestemte form ligger da også noe som er særpreget: Fordi menighetsforståelsen er av kongregasjonalistisk type, er den konsentrert omkring lokalmenigheten og dens naturlige og nødvendige relasjon til andre lokale menigheter og forsamlinger. Sammenslutningen “Det Norske Misjonsforbund” er slik sett en sekundær størrelse uten krav om å bli forstått som et vanlig konfesjonelt kirkesamfunn.

Hva er så enhetsmenighetens karakteristiske trekk? Hva kjennetegner den misjonsforbundske enhetsmenigheten slik den framstår i dag? La oss sammenfatte noen punkter:

- 1) Ut fra det vi tidligere har sagt om den fransonske enhetsforståelsen, er det klart at enheten forstås “åndelig” på den måten at det er snakk om en åndelig enhet mellom alle Kristus-troende, fordi det er snakk om en troens- og Åndens enhet. Men enheten har også en synlig eller konkret side: Er enheten bibelsk, må den kunnes sees, høres og etterlevs på en slik måte at den kan føre andre mennesker til tro.
- 2) Denne enheten manifesterer seg, eller synliggjøres i den lokale menighet. Den er med andre ord i bokstavelig forstand i bokstavelig forstand “kongregasjonalistisk”. Misjonsforbundets form for økumenikk og lokalmenighetsøkumenikk.
- 3) Når dette er sagt, er det også naturlig å understreke at vår enhetsforståelse er inter-kongregasjonalistisk, dvs. at enhet og enhetsarbeid er en sak for lokalmenigheter seg

imellom. Dette innebærer i prinsippet enhetsarbeid mellom lokalmenigheter av forskjellig konfesjonell tilhørighet, og ikke bare innen eget trossamfunn.

Enhetsmenigheten i andre utgaver

Selvfølgelig kan man tenke seg "enhetsmenigheten" også i andre utgaver enn i den misjonsforbundske. Noen vil kanskje påstå at det er *bekjennelsesmenigheten* som står på en klar læremessig basis, som er enhetsmenigheten i egentlig forstand begrunnet i at enhetens basis er et felles læregrunnlag.

De siste år har det også vokst fram en type enhetsmenighet som vi kan kalle *de nykarismatiske enhetsfellesskapene*. Disse bygger på en karismatisk enhetsforståelse med en innebygget med en innebygget teologi om Guds gjenopprettelsesverk av sin sanne menighet i endens tid.¹⁴

Endelig finnes det eksempler på det vi kunne kalle *inter-konfesjonelle enhetsmenigheter*, der mennesker fra forskjellige kirkesamfunn/konfesjoner kan bli enige om å stifte en felles menighet. I vårt land ser vi denne enhetsmenighets-tanken lite realisert, men i vårt naboland Sverige finnes det mange slike inter-konfesjonelle enhetsmenigheter.

Misjonsforbundsmenigheten skiller seg fra bekjennelsesmenigheten på den måten at den ikke opphøyer en bestemt kirkelig bekjennelse som enhetsgrunnlag, men den stiller samvittigheten fritt til å bygge på Bibelen alene.¹⁵ Dessuten kan det være riktig å si at det misjonsforbundske standpunkt er slik at enheten i seg selv er det lærepunkt som en del andre (kirkelige og mer kontroversielle) lærepunkter må underordnes.

Misjonsforbundsmenigheten skiller seg også fra den ny-karismatiske enhetsmenigheten ved at enhetssynet i DNM er kongregasjonalistisk orientert - ikke primært karismatisk. I den kongregasjonalistiske orienteringen ligger at alle som tror på Jesus Kristus som sin frelser her rett til - og bør gis mulighet for - å tilhøre en lokal menighet, der det er troen på Kristus som er enhetskriterium, og ikke en eller annen oppfatning av Åndens enhet, Åndens gaver, eller annet. Den spesielle gjenopprettelsesteologien som er nevnt over, har heller aldri vært et framtrædende trekk i DNMs menigheter.

Misjonsforbundsmenigheten, slik det ovenfor er beskrevet, skiller seg også fra den inter-konfesjonelle enhetsmenigheten ved at den førstnevnte er konfesjonelt eller læremessig inkluderende - på en slik måte at man kan tale om en egen misjonsforbundske konfesjonell identitet, mens den sistnevnte er en menighet sammensatt av forskjellig konfesjoner, der poenget ser "samfunnsfunksjon" mer enn oppnå en ny syntetisk konfesjonell identitet.

¹⁴ Til denne forkynnelsen og teologien om Guds spesielle gjenopprettelsesverk i endens tid, jf A. Edwardsens bok: *Gjenoprettelsen*, Kvinesdal 1978. Boken kan sies å være representativ for denne type teologi og forkynnelse.

¹⁵ Jf Statutter for de frie misjonsforeninger og menigheter i Norge, § 2.

III ENHETSMENIGHETENS BIBELSK RELEVANS

Vi har til nå forsøkt å si noe om de historiske røttene som den misjonsforbundske enhetsmenigheten har, og vi har forsøkt å beskrive enhetsmenighetens særpreg i lys av den dobbelte arv. Et viktig spørsmål ligger imidlertid innebygget i dette materialet: Hvilken bibelsk relevans har denne menighetsforståelsen? Er misjonsforbundsamenigheten i dens "tidsbetingede form"¹⁶ bibelsk? På hvilket grunnlag kan det eventuelt sies eller forsvares å si at den er bibelsk? I det følgende vil vi forsøke å gi svar på dette spørsmålet, men ført kan det være nyttig å si noe generelt om det å "være bibelsk" som et hovedmotiv og drivkraft bak den frimenighetsbevegelse som DNM er en del av, og som for øvrig må sies å være et viktig anliggende for alle menigheter og kirkesamfunn.

Litt om det "å være bibelsk"

Det er et interessant studium å se hvordan de forskjellige kirkesamfunn og menigheter forsøker å legitimere sin eksistens. Det ser ut til at alle er opptatt av å på forskjellig vis - identifisere seg med urmenigheten. Den katolske kirke f eks har jo de ubrutte bispeinnsettelsene tilbake til apostlene (såkalt apostolisk suksesjon) og den ubrutte lære- og kirketradisjon. Den lutherske kirke, som jo ikke står for et prinsipielt brudd med kirketradisjonen, men for en reformasjon av læren, ser ut til å finne sin bibelske legitimasjon i første rekke i det man kaller en gjenoppgivelse av evangeliet, læren om frelse ved tro alene. Slagordene "Skriften alene", "troen alene" gjenspeiler programmatisk dette standpunktet.

Nå ser det ut til at der kirkesamfunn som kan plasseres på reformasjonens såkalte "venstre fløy", eller som kan sies å være en del av den "radikale reformasjon", som har vært mest opptatt med en slik bibelsk legitimering av sin eksistens. forklaringen på dette ligger i at disse kirkesamfunnene ikke bare står for en lærereformasjon, men de representerer et brudd med hele den oldkirkelige og middelalderske kirkelige tradisjon. Dette betyr at man så å si må bygge opp en ny identitetslinje tilbake til urmenigheten.

Innen kongregasjonalistkirkene og frimenighetssamfunnene er det klart at den såkalte bibelske menighetsordning er en del av denne tilbakeførende identitetslinjen. Det er også blitt sagt at kongregasjonalismen står for en apostolisk suksesjon av menigheter.¹⁷ Det enkelte frimenighetssamfunn, slik vi kjenner disse i Norge og Skandinavia, er opptatt med sin "særegne" bibelske legitimering ved siden av den generelle identitetsbevissheten av å være bibelsk ved praktiseringen av den bibelske menighetsordning. Pinsebevegelsen f eks ser ånds-dåpen og åndsmanifestasjonene som det bibelske kjennemerke. Programmatisk kommer dette fram gjennom slagord som "gjenopplivelse av urkristendommen", "frem til urkristendommen".¹⁸ For baptistene har den baptistiske dåp fungert på samme måte. Innen Misjonsforbundet er det mye som tyder på at enhetsmenigheten fungerer som bibelsk identifikasjon.¹⁹

¹⁶ Til begrepet "tidsbetinget" og til problemstillinger knyttet til dette, jf Etter nytestamentlig mønster, s 51ff.

¹⁷ Jf. D. Horton: Congregationalism, A Study in Church Polity, London 1952, s 10.

¹⁸ Jf T.B. Barratt: Urkristendommen gjenopplivet, Oslo 1949, s 234.

¹⁹ Jf D. Brændeland: Åndsfrender, Oslo s.a., s 5ff.

Grovt skissert kan man si at det finnes to retninger innen frimenighetssamfunnene i forhold til disse spørsmål. Bakgrunnen for disse retningene er ulik tolkning av hva det vil si å være bibelsk.²⁰ Samfunn som Pinsebevegelsen og De Frie Evangeliske Forsamlinger har tradisjonelt lagt stor vekt på å skape en mest mulig formell likhet med den nytestamentlige menighet. NT leses som et mønsterbilde - som man i størst mulig grad bør "kopiere" i forhold til praksis i de første kristne menighetene. Det er også interessant å merke seg at det er disse frimenighetssamfunnene som legger størst vekt på den lokale menighetens selvstendighet og frihet.

Den andre retningen representeres av samfunn som Baptistsamfunnet og Misjonsforbundet. I disse frimenighetssamfunnene blir det lagt større vekt på de bærende grunnprinsipper i menighetstenkningen og funksjonelle faktorer når det gjelder vurderingen av det å være bibelsk. Daniel Brændeland har f.eks. sagt at det ikke er en slavisk kopiering av de første menighetenes praksis som er nødvendig for å gjøre samlingen bibelsk begrunnet.²¹ Men allikevel vil man se NT og de nytestamentlige forsamlingene som forbilledlige når det gjelder menighetsliv og menighetsordning.

I Det Norske Misjonsforbund, som i de fleste andre frimenighetssamfunn, finnes det altså en overbevisning om at frimenighetsprinsippene ikke bare er en arv fra slutten av 1800-tallet - eller for den del fra kongregasjonalistene på 1500- og 1600-tallet, men at det er en bibelsk arv. Det finnes nemlig en overbevisning i disse menighetssamfunnene om at måten å forstå og ordne seg på i menighetsspørsmål gjenspeiler en bibelsk eller nytestamentlig menighetsordning. Frimenighetsprinsippene er i historisk språkdrakt det nærmeste man kan komme denne ordning. Dette er og har altså vært ønske, intensjon og drivkraft bak tilblivelsen av denne type menigheter og trossamfunn, men hvordan skal vi vurdere dette opp mot spørsmålet om hva det i dag innebærer å "være bibelsk". For oss er det altså spesielt interessant å vurdere spørsmålet om enhetsmenighetens bibelske relevans.

I forhold til dette spørsmålet om "bibelsk relevans" er det tre ulike betraktningsmåter som kan være aktuelle. Her vil vi operere med tre slike:

- 1) Historiske og hermeneutiske betraktninger.
- 2) Formelle ordningsmessige og teologiske betraktninger
- 3) Funksjonelle betraktninger

1. Problemene knyttet til prosjektet "å være bibelsk"

Å være bibelsk i den forstand man snakker om det innen frimenighetsbevegelsen, må vel kunne karakteriseres som et svært edelt og godt prosjekt, men på ingen måte uproblematisk. Riktignok har ikke frimenighetsbevegelsene opp gjennom historien sett prosjektet som særlig problematisk. Tvert imot har saken vært å ordne seg i menighetene på "bibelens enkle måte". Det problematiske her har vært en ubibelsk statskirkeordning eller et kirke- og menighetsliv som man ikke har gjenkjent i forhold til NTs beskrivelse av det kristne fellesskap.

²⁰ Jf Etter nytestamentlig mønster, s 63ff.

²¹ D. Brændeland: Guds samfunn og vårt, Oslo s.a., s 10.

Men ser man mer historisk og teologisk på prosjektet, oppdager man fort hvor komplisert prosjektet egentlig har vært og er.²² Kort sagt består problemet i at vår menighetstenkning i DNM, som menighetstenkningen i de andre frimenighetssamfunnene og i andre kirkesamfunn, i stor grad må sies å være historisk betinget. I dette ligger at vår måte å ordne oss i menighetene i dag, eller mer presist - i en bestemt historisk periode, i stor grad er preget av sin tid og sine tanker.

Den kjente norske teologen Nils Astrup Dahl sier om dette fenomenet:

“Mellom oss og de nytestamentlige menigheter ligger mange århundrer. Samfunnsformer og tenkemåte er endret. Repristiasjonen²³ er ugjørlig; det repristinerte blir alltid noe annet en det en vil gjenopplive. Vi kan ikke springe over den mellomliggende kirkehistorie. Enhver anvendelse av en bibelsk norm for menighetsform og kirkelig ordning idag impliserer en bedømmelse av kirkehistorien og omvendt.”²⁴

Det kan ikke være vanskelig å gi sin tilslutning til Dahl på dette punkt. Dette innebærer selvfølgelig ikke at man forkaster frimenighetssamfunnenes anliggende - nemlig å fornye og “gjenopplive” bibelsk menighetsliv i dag. Spørsmålet blir bare hvordan dette prosjektet begrunnes og forsvares.

2. Tidsbetinget menighetstenkning med et bibelsk anliggende

La oss videre gripe litt tilbake til det som tidligere er sagt om misjonsforbundsmenighetens dobbelte arv, for å vurdere frimenighetsprinsippene og enhetsforståelsens “bibelske relevans”. Det må være opplagt for alle at frimenighetsprinsippene (slik vi har beskrevet dem foran) er historisk betinget. Både språkdrakten og den sak de dekker tilsier dette. Blant annet forutsetter de nokså klart en statskirkelig situasjon, jeg tenker her spesielt på separasjonsprinsippet og frimenighetsprinsippet. Men å påvise dette - er jo ikke det samme som å avvise den bibelske intensjon som bærer disse prinsippene! Og spørsmålet for oss må bli om vi mener at disse prinsippene ivaretar vesentlige sider ved den nytestamentlige menighet. Jeg mener faktisk at de gjør det, og jeg vil her peke på to viktige momenter:

Først og fremst ligger det innebygget i disse prinsippene en grunnleggende forståelse av den lokale menighet som “de kristustroendes forsamling”. Dette er jo et generelt viktig frikirkelig anliggende, og det kan vel heller ikke være så vanskelig å se det bibelske i det. Her er det ikke snakk om noe forsøk på å skape såkalte “rene” menigheter (for det er det jo bare Gud som kan gjøre!), men å ordne menigheten mest mulig i samsvar med Bibelens ord på dette punkt. Dette innebærer bl a at medlemsopptak baserer seg på personlig tro, og det kan innebære såkalt “menighetstukt” i forhold til mennesker som ikke ønsker å leve i samsvar med den Ånd og det liv som finnes i Guds menighet.

²² En ganske utførlig framstilling av problemet og ulike løsningsforsøk gir jeg i Etter nytestamentlig mønster, s 77ff.

²³ Ordet “repristiasjon” betyr å “lage en reprise” på noe som en gang har skjedd. Med andre ord å forsøke å gjenopplive en bestemt historisk hendelse eller form.

²⁴ Jf Nils Astrup Dahl: Gis det noe normativt i de nytestamentlige menighetsformer? Luthersk kirketidend 105, 1970, s. 435.

Dessuten tror jeg også det finnes fornuft i å si at lokalmenigheten - slik den er forstått innenfor kongregasjonalismen, bærer i seg vesentlige bibelske momenter. Jeg tenker her spesielt på det bibelsk beskrevne forhold mellom lokalmenighet og universalmenighet. Kritikken av og skepsisen til den konfesjonelle kirketenkning, som finnes innen kongregasjonalismen - og som altså bygger på en forståelse av hvordan disse to størrelsene står i forhold til hverandre, er et viktig anliggende å ta med inn i vår tids kirkedebatt og menighetstenkning.

Evne til kritisk selvprøve

Det er imidlertid to områder på dette punkt man må vise stor evne til selvprøvelse på: Det første er prinsippet om lokalmenighetens suverenitet. Og her bør vi vokte oss for ikke å falle i en av to grøfter: Enten at man betoner et selvstendighetsprinsipp så sterkt at det går ut over forståelsen av menigheten som del av en universell kirke og slik at den lokale menighet isoleres i forhold til andre menigheter. I NT finner vi nemlig ingen atomistisk forståelse menigheten. Den andre grøften man skal passe seg for er at det bygges maktstrukturer over den lokale menighet - som kan hindre den lokale menighet å være lydige Kristus alene. Dette innebærer selvfølgelig ikke at man ikke kan være tilsluttet et organisatorisk fellesskap av menigheter.

Det andre området der man bør vise stor evne til selvprøvelse i forhold til det kongregasjonalistiske menighetssyn, er i spørsmålet om menighetens demokratiske styreform. Det som er den virkelige fare her, er at vi legger utelukkende en moderne oppfatning av demokratiet inn i forståelsen av menighetsordningen. Spørsmålet det i dag kan være nyttig å stille seg er derfor: Hva betyr det for den konkrete utforming av menighetens styreform at Kristus selv er hode for menigheten, og hva betyr de åndelige gavene og tjenestene i denne sammenheng?

Når det videre gjelder det misjonsforbundske enhetssyn, er det vel også her klart at dette er preget av den historiske situasjon da det ble aktualisert. Det dette synet uttaler om den troendes frihet i såkalte kirkelige spørsmål som det å stå i statskirken, syn på dåp og nattverd, m.v., er jo klare eksempler på dette. Dessuten synes det klart at synet til en viss grad er preget av den fransonske "hastighet". Men dette forhindrer ikke at synet ivaretar viktige og vesentlige aspekter ved den nytestamentlig presenterte enhetsforståelsen.

Noen slike elementer kan være prinsippet om at menigheten skal være åpen for *alle* troende, men også *bare* troende. Det samme gjelder vektleggingen av at enheten må være synlig og konkretisert på det lokale plan, i lokale fellesskap. Enheten er altså mer enn åndelig størrelse, og den er mer enn en eventuell konfesjonell læreenighet! Den praktiske begrunnelse og det klart evangeliserende sikte som den misjonsforbundske enhetstanken har, må også kunne sies å inneholde viktige bibelske anliggender, jf Joh 17,21.

3. Bibelsk fungerende menighetsliv?

Gjennomgangen ovenfor har vel vist at spørsmålet om hvilken bibelsk relevans enhetsmenigheten har, ikke kan besvares enkelt og entydig. Det vi forsøker å si, er at enhetsmenigheten presenterer viktige og vesentlige bibelske anliggender når det gjelder den nytestamentli-

ge menighet. Men samtidig viser denne menighetstenkningen at vi står i fare for å tenke like mye vår egen tids tanker om menigheten - som Bibelens tanker. Spesielt når vi forflytter fokus fra de historiske og de mer formelle betraktningene - til de funksjonelle, blir vi svært sårbare når det gjelder spørsmål om bibelsk relevans.

Det er altså ikke bare spørsmål om i hvilken grad ordningsprinsippene våre og enhetsforståelsen vår ivaretar vesentlige og viktige bibelske anliggender angående menigheten, men om menighetene våre i dag fungerer og lever i samsvar med den bibelske beskrivelse av fungerende menighetsliv. Uten å falle i den idealiserende grøft i vår forståelse av de nytestamentlige menighetene, må det vel kunne sies at det bibelske materialet presenterer et menighetsliv - som på mange måter må kunne sies å være ideal for menighetsliv til alle tider. Dette mener jeg kan forsvares, selv om vi har et historisk realistisk syn på livet i de første kristne forsamlingene.

Det som imidlertid alltid vil være kjernen i dette, er spørsmålet om i hvilken grad vårt menighetsliv i dag gjenspeiler, synliggjør og tydeliggjør menighetens vesen og karakter som det nye gudsfolk (Guds ekklesia), det nye frelsens livsfellesskap (Kristi legeme) og den er det nye livssamfunn med Herren og med de troende (Åndens koinonia). Dersom det er *dette* som blir hovedsaken i prosjektet med å "være bibelsk", flyttes fokus fra de ytre og formelle (juridiske og teologiske) betraktningene - og dermed fra det å skulle "kopiere" en eller annen ytre "bibelsk ordning", til det å synliggjøre og "leve ut" det vi kan si er menighetens vesen og karakter.²⁵

²⁵ Til spørsmålet om hva NT vektlegger i beskrivelsen av hva menigheten egentlig er (dens vesen og karakter), vil vi her til slutt gi en kort bibelteologisk gjennomgang av det vi kan kalle kardinalpunktene i NTs ekklesiologi. Tre begreper står svært sentralt i denne sammenheng. Det er - menigheten som:

- 1) Guds *ekklelesia*, dvs. Guds menighet eller forsamling.
- 2) Kristi *soma*, dvs. Kristi legeme eller kropp.
- 3) Åndens *koinonia*, dvs. Åndens samfunn eller fellesskap.

Med bakgrunn i disse begreper kan vi godt si at menigheten er det nye gudsfolk (Guds ekklesia), den er det nye frelsens livsfellesskap (Kristi legeme) og den er det nye livssamfunn med Herren og med de troende (Åndens koinonia).

Hva kjennetegner så menigheten som Guds ekklesia?

Ordet ekklesia kommer av ek-kalleo, som rett og slett betyr å kalle ut. Det ble av grekerne brukt spesielt om en forsamling av borgere som drøftet politiske spørsmål, en folkeforsamling. Slik er ordet brukt f.eks i Apg 19,39. Det at menigheten er ekklesia, altså en forsamling av mennesker, er det ingen ting merkverdig ved. Det som imidlertid er poenget er at denne forsamling av mennesker nettopp er Guds ekklesia. Menigheten er det nye gudsfolk, som Gud selv har kalt ut av verden til samfunn med seg selv. Menigheten er altså det messianske gudsfolk. I Matt 16,18 sier Jesus at han vil bygge sin menighet. Denne menighet er det Paulus sier at Kristus (=Messias) vant ved sitt eget blod, Apg 20,28. Menigheten er også det nye gudsfolk i forhold til det gamle gudsfolk. Dette kommer bl.a. tydelig fram i det faktum at Jesus valgte ut tolv apostler, med forbilde i det gamle gudsfolks tolv patriarker. Videre skal vi merke oss at ordet ekklesia med det nevnte betydningsinnhold, brukes både om den universelle menighet, om alle de troende eller alt Guds folk (Matt 16,18; Ef 1,22; 5,23) og om den lokale menighet, eller det nye gudsfolk representert lokalt (Apg 20,28; 1 Kor 1,2; Gal 1,13; 1 Tess 1,1, m fl steder). Brukes ordet i flertall, refererer det til menigheter i et distrikt. Slik f.eks i Gal 1,2.

Ut fra det som er sagt, er det klart at Guds menighet framtrer som en lokalt avgrenset og synlig størrelse, konstituert av to "synlig" og to "usynlig" faktorer, jf Apg 2,38-41: Omvendelse og dåp er de synlige, og syndstilgivelse og Den Hellige Ånds gave er de usynlige. Det er tydelig at dersom

Og det vi da vil oppdage, er at når menigheten får kontakt med det liv som er gitt den som Guds folk, Kristi legeme og Åndens samfunn, vil man alltid oppleve identitet med beskrivelsen av menigheten og dens liv i NT. Noen former kan riktignok bli forskjellige fra de nytestamentlige, men noen kan også bli like. Og poenget er da at de ytre former gjerne også kan være forskjellige i vår tid og på nytestamentlig tid, bare kraften, Åndens ytringer - og livet er det samme i dag som den gang!

disse to faktorene var til stede i den første kristne menighet, var grunnlaget der for å legge mennesker til menigheten, jf v 41. Det synes også å være klart ut fra NT presentasjon av den lokale menighet, at den framtrer som lokal representant for hele Guds ekklesia, dvs. den universelle menighet. Den lokale menighet har, som den universelle, fått "en rikdom på alle gaver", jf 1 Kor 1,4-9.

Paulus lærer videre at denne Guds menighet er Kristi legeme, gresk: soma. I Ef 1,22 taler Paulus om "menigheten, som er hans legeme". Også dette begrepet brukes i NT både om den universelle og den lokale menighet. Hva er det så denne betegnelsen vil si oss om den karakter som Guds menighet har? Vi skal her peke på et par tre viktige momenter som kommer tydelig fra i det nytestamentlige materialet:

- 1) At menigheten presenteres som Kristi legeme sier noe vesentlig om den enkelte troendes funksjon, som et lem på Kristi legeme, jf 1 Kor 12,12ff. Når Paulus taler om dette, er det tydelig at prinsippet ulik funksjon/lik verdi - er det sentrale i denne sammenheng, jf også Rom 12,3-8 og 1 Kor 12,24-25. Gavene og tjenestene som den enkelte kristne/lemmene har, blir også beskrevet som funksjoner på Kristi legeme, jf Ef 4,11-16; 1 Kor 12,4-11; Rom 12; 3-8.
- 2) At menigheten presenteres som Kristi legeme, sier også noe vesentlig om forholdet mellom menigheten/legemet og Kristus selv - som hode for legemet, jf Kol 1,17-18; Ef 1,22-23; Ef 4,15-16; Ef 5,23. I dette ligger jo det forhold at det er Kristus selv som skal styre sin menighet. Menigheten er altså i prinsippet ikke selvstyrt (autonom), men Kristusstyrt (Kristonom). Kristus styrer menigheten ved sin Ånd og ved de gaver han har gitt til dette formål, jf Ef 4,11ff. Nå vet vi at impulser ikke bare går fra hode til legeme, men også fra legeme til hode. Kristus registrerer også - som hode for sin kropp, hvordan kroppen/menigheten har det. Dette er Herrens budskap til sendebrevsmenighetene i Åp kap 2 og 3 et eksempel på. Alle menighetene fikk nemlig høre at Herren visste (jf uttrykket "jeg vet") om hvordan situasjonen var i menigheten.
- 3) At menigheten presenteres som Kristi legeme, sier også noe vesentlig om forholdet mellom menigheten og verden. Som Kristi legeme er nemlig menigheten et synlig organ for Jesu skjulte gjerning i verden. Det er blitt sagt at den er "Jesu egen jordisk-historiske eksistensform".²⁵ Og iflg det Paulus sier i Ef 3,2f er det mysterium som er blitt åpenbart ham at hedningene "hører med" og at de har fått "del i" Kristus ved Jesu Kristi forsoningsverk. Kristi legeme i verden er altså åpent inkluderende for alle mennesker som lar seg frelse. De blir ved troen og Ånden podet inn i dette legeme, de blir (med)lemmer på Kristi legeme. En framstilling som er beslektet med denne om menigheten som Kristi legeme, er framstillingen av menigheten som et tempel, jf 1 Kor 3,16; 2 Kor 6,16-18 og et åndelig hus, jf 1 Kor 3,9; Ef 2,20; 1 Pet 2,5ff.

Sentralt i NTs presentasjon av menigheten er at den framstilles som Åndens *koinonia*, dvs. Åndens nye fellesskap eller samfunn. Ordet *koinonia* brukes f eks i Apg 2,42 der "samfunnet" nevnes som en av de fire bærebjelkene i menigheten - ved siden av apostlenes lære, brødsbrytelsen (nattverden) og bønnerne. Ellers karakteriseres dette samfunnet i 2 Kor 13,13 som "Åndens samfunn" og i Fil 2,1 som "fellesskap i Ånden". Det er disse benevnelsene som i særlig grad markerer forskjellen det er mellom et menighetsfellesskap og et rent menneskelig miljø eller samfunn. Fellesskapet i den kristne menighet er nemlig et Åndens fellesskap. Dette fellesskap er i første rekke et fellesskap med Kristus, jf 1 Kor 1,9; 1 Kor 10,16; Fil 3,10. Dessuten er det et kjærlighetens omsorgsfellesskap, Apg 2,44-47. Og endelig kan det sies å være et åpenbaringsfellesskap, et sted der Åndens åpenbarelse gis, jf Ef 1,17, og der Gud åpenbarer seg gjennom de Åndens gaver som er gitt dette fellesskap, jf 1 Kor 12 og 14.

LITTERATUR

Barratt, T.B.: *Urkristendommen gjenopplivet*, Oslo 1949

Brændeland, D.: *Guds samfunn og vårt*, Oslo s.a.

Brændeland, D.: *Åndsfrender*, Oslo s.a.

Christensen, J.: *Vår kristne tro*, Oslo (trykt som manuskript)

Dahl, N. A.: *Gis det noe normativt i de nytestamentlige menighetsformer?* Luthersk kirketidend 105, 1970

Diesen, I.: *Veien videre*, Oslo 1984

Diesen, I.: *Veiryddere*, Oslo 1980

Edvardsen, A.: *Gjenopprettelsen*, Kvinesdal 1978

Horton, D.: *Congregationalism, A Study in Church Polity*, London 1952

Løvås, E.: *Enhetsfolket*, Oslo 1984

Råmunddal, L.: *Enhet og mangfold*, Oslo 1983

Råmunddal, L.: *De kongregasjonalistiske prinsipper*. En analyse av den kongregasjonalistiske kirkeforståelse, med særlig henblikk på norske frikirker med kongregasjonalistisk/ independentistisk menighetsordning, Hovedoppgave i kristendom, Universitetet i Trondheim, 1976.

Westin, G.: *Frikirkenes historie*, Martyrer og frihetskjempere, Oslo 1955.